

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ДУНДА Світлана Петрівна

УДК 005.591 : 664.6

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ
ХЛІБОПЕКАРНОЇ ГАЛУЗІ**

Спеціальність 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті харчових технологій Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ГУТКЕВИЧ Світлана Олександрівна,
Національний університет харчових технологій
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту
України, професор кафедри менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, член-кореспондент
Національної академії аграрних наук України
СИЧЕВСЬКИЙ Микола Петрович,
Національна академія аграрних наук України,
в. о. віце-президента

кандидат економічних наук, доцент
ГРЕБЕШКОВА Олена Миколаївна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України, доцент кафедри стратегії
підприємств

Захист відбудеться «09» грудня 2011 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.058.01 Національного університету харчових технологій за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 68, ауд. А-311.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету харчових технологій за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 68.

Автореферат розісланий «08» листопада 2011 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук,
доцент

В.М. Марченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах подолання кризових явищ в економіці України актуальність теми визначена об'єктивною потребою розробки теоретико-методичних положень та рекомендацій щодо ефективного управління розвитком промислових підприємств хлібопекарної галузі. Управління розвитком підприємств спрямовано на підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, від рівня їх розвитку залежить процес виробництва матеріальних благ, задоволення потреб та життєвий рівень населення, економічна та екологічна безпека країни.

Управління підприємствами є предметом наукових досліджень українських та зарубіжних учених: Р. Акоффа, І. Ансоффа, О. Бутнік-Сіверського, В. Василенко, В. Верби, С. Гуткевич, О. Гребешкової, О. Драган, П. Друкера, М. Коденської, Д. Крисанова, Т. Мостенської, М. Пархомець, Р. Петухова, Г. Підлісецького, Ю. Погорелова, В. Пономаренко, М. Портера, О. Раєвневої, П. Саблука, М. Сичевського, О. Сологуб, А. Стрікланда, А. Томпсона, А. Тонких, Р. Фатхутдінова, І. Федулової, З. Шершньової, Й. Шумпетера та ін.

Одночасно, слід зазначити, що недостатньо повно досліджені питання управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі щодо стратегічного вибору напрямів та оцінки рівня їх розвитку. Означені проблеми стимулюють постановку та вирішення питань підвищення ефективності управління розвитком хлібопекарних підприємств за допомогою вибору стратегій розвитку, що зумовлює потребу розробки системного та науково-обґрунтованого плану розвитку промислових підприємств цієї галузі з використанням методичного інструментарію. Це і обумовило вибір теми дисертаційної роботи, визначило її мету, завдання і структуру дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної теми Національного університету харчових технологій: «Удосконалення системи менеджменту на підприємствах харчової промисловості» (номер державної реєстрації 0108U010781). Особисто автором досліджено проблему розробки моделі стратегічного вибору напрямів розвитку хлібопекарного підприємства та вдосконалено процес вибору стратегії розвитку промислового підприємства хлібопекарної галузі.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних засад управління розвитком підприємств та прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі шляхом стратегічного вибору напрямів їх розвитку.

Відповідно до мети дослідження поставлено та вирішено науково-методичні та практичні завдання:

- поглиблено теоретичні засади управління розвитком підприємств;
- здійснено пошук напрямів розвитку підприємств для формування шляхів підвищення ефективності їх діяльності;

- визначено методи і показники оцінки ефективності розвитку підприємства;
- проведено оцінку рівня розвитку промислових підприємств хлібопекарної галузі;
- здійснено аналіз управління промисловими підприємствами хлібопекарної галузі та обґрунтовано фактори, що впливають на їх розвиток;
- поглиблено методичні підходи щодо визначення основних напрямів розвитку промислових підприємств хлібопекарної галузі;
- розроблено модель управління розвитком для подальшого визначення стратегії дій у реалізації програм та планів підприємств хлібопекарної галузі;
- визначено стратегічні напрями розвитку хлібопекарного промислового підприємства в умовах побудови моделі стратегічного вибору напрямів розвитку, яка розроблена з використанням матричного методу.

Об'єктом дослідження є процес управління розвитком промислових підприємств хлібопекарної галузі.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і прикладних засад щодо обґрунтування напрямів розвитку промислових підприємств хлібопекарної галузі з використанням матричного методу.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних і соціальних процесів з досліджуваної проблеми.

У процесі вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи дослідження: індуктивний – при зборі, систематизації та обробці інформації; дедуктивний – при теоретичному осмисленні проблеми; аналізу та синтезу – при поєднанні складових економічних явищ в єдиному процесі; монографічний – при вивченні діяльності підприємств хлібопекарної галузі; абстрактно-логічний – при формуванні вихідних принципів і висновків, узагальненні та критичному аналізі результатів діяльності підприємств хлібопекарної галузі; економіко-математичного моделювання – для виявлення функціональних зв'язків; графічний – для наочного відображення статистичного матеріалу і схематичного подання ряду теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи; аналітичні методи – при розробці моделі управління розвитком підприємств хлібопекарної промисловості.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативно-правові акти і програмні документи державних органів влади України. Основу аналітичного дослідження становили статистичні матеріали Державного комітету статистики України та Головного управління статистики в АР Крим, а також фінансова звітність хлібопекарних підприємств АР Крим, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблем управління розвитком підприємств, фахова література.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукові результати, які отримані автором, виносяться на захист і містять наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

- запропоновано методичний підхід визначення напрямів розвитку підприємств хлібопекарної промисловості з використанням моделі стратегічного вибору напрямів розвитку хлібопекарного підприємства, що дозволяє визначити рівень ефективності управління та обрати стратегію їх розвитку. Модель побудована на основі матричного підходу і є двовимірною, де вісь абсцис – інтенсивність розвитку, вісь ординат – масштаб розвитку;

удосконалено:

- методичний підхід до оцінки розвитку підприємств хлібопекарної промисловості з використанням інтегральних показників інтенсивності та масштабу розвитку підприємства, а також додаткових показників результативності та щільності розвитку. Інтегральний показник інтенсивності розвитку визначено на основі чотирьох груп показників: ресурсного забезпечення, зовнішніх результатів діяльності, інноваційно-інвестиційної діяльності, управління підприємством. Масштаб розвитку вимірюваний на основі показників валового доходу, чисельності працівників та частки доданої вартості у виручці від реалізації продукції. Рівень інтенсивності та масштаби розвитку хлібопекарних підприємств визначено на основі критерію бажаності Харрінгтона, який є універсальним для оцінювання будь-яких результатів з перерахуванням за універсальною шкалою бажаності (0...1) на основі експоненційної трансформації, що дозволяє спростити інтерпретацію одержаних результатів, робить їх порівнюваними;

- складові процесу вибору стратегії розвитку підприємства хлібопекарної промисловості, який дозволяє визначити рівень ефективності управління розвитком підприємства;

- методичний підхід здійснення аналізу ефективності розвитку підприємств, в який покладено метод індексного аналізу, методи непараметричної статистики, методику збалансованості корпоративних інтересів, що у сукупності дозволяє визначити рівень розвитку хлібопекарних підприємств. Оцінку ефективності розвитку підприємства здійснено за показниками: валовий, операційний та чистий прибуток, виручка від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, вартість власного капіталу, вартість сукупних активів, середньооблікова чисельність штатних працівників;

дістало подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат терміну «розвиток підприємства», який враховує сукупність спрямованих, інтенсивних та якісних змін економічної природи діяльності, що відбуваються на підприємстві внаслідок протиріч у внутрішньому середовищі та впливів факторів зовнішнього середовища;

- модель управління розвитком промислових підприємств хлібопекарної галузі, яка враховує взаємозв'язок елементів, таких як стратегія розвитку підприємства, фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, методи управління, показники оцінки ефективності діяльності, напрями розвитку підприємства;

- заходи щодо стратегії розвитку підприємств хлібопекарної промисловості в напрямку підвищення ефективності їх діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретико-методичних положень і рекомендацій для ефективного управління розвитком промислових підприємств хлібопекарної галузі.

Сформульовані у дисертаційній роботі результати наукових досліджень щодо оцінки розвитку підприємств на основі визначення інтегральних показників інтенсивності та масштабу розвитку, стратегічного вибору напрямів розвитку за допомогою моделі, визначення етапів процесу вибору стратегії розвитку, обґрунтування доцільності інтенсивного шляху розвитку з використанням моделі управління розвитком використано в практичній діяльності таких промислових підприємств хлібопекарної галузі, як Керченський хлібокомбінат ПАТ «Кримхліб» (акт впровадження № 221 від 11.05.2011 р.), ДП «Хлібокомбінат № 2» ПАТ «Київхліб» (акт впровадження № 01-890 від 17.05.2011 р.) та схвалені фахівцями Об'єднання підприємств хлібопекарної промисловості «Укрхлібпром» (акт впровадження № 26-2/35 від 25.05.2011 р.), а також використано в навчальному процесі Національного університету харчових технологій при викладанні навчальних дисциплін «Стратегія підприємства», «Корпоративний менеджмент», «Стратегічний менеджмент», «Стратегічне планування» (акт впровадження результатів наукової роботи у навчальний процес від 24.05.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження автора. Всі результати, наведені в дисертаційній роботі, отримано автором самостійно. Із публікацій, які у співавторстві, в роботі використано лише положення, які належать безпосередньо автору.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднені та пройшли апробацію на наукових і науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Забезпечення конкурентоспроможності продукції АПК та сталого розвитку сільських територій в умовах глобалізації економіки» (НУХТ, м. Київ, 2011 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток АПК в сучасних умовах» (НУХТ, м. Київ, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах» (НУХТ, м. Київ, 2009, 2010, 2011 рр.), Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України» (НУХТ, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, 2010, 2011 рр.), Міжнародній науково-практичній конференції студентів і молодих учених «Актуальні проблеми розвитку соціально-економічних систем» (Бердянський університет менеджменту і бізнесу, м. Бердянськ, 2011 р.), науковій конференції молодих учених, аспірантів і студентів «Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті» (НУХТ, м. Київ, 2007, 2009, 2011 рр.), Міжнародній науково-практичній конференції викладачів, аспірантів і студентів «Маркетинг на міжнародних ринках товарів і послуг:

глобальні аспекти» (м. Банська Бистриця, Словаччина, 2011 р.), Міжнародній інтернет-конференції «Структурні зміни в економіці та освіті під впливом інформаційно-комунікаційних технологій» (Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, 2010 р.), Науково-практичній конференції (у заочній формі) «Малий та середній агробізнес у системі фінансів підприємств» (ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ, 2010 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції» (ЄУ, м. Київ, 2007, 2008, 2009 рр.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі: проблеми науки, практики і освіти» (ЄУ, м. Київ, 2007, 2009 рр.), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Наука і практика - 2007» (Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, 2007 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (ЄУ, м. Київ, 2007 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано в 29 наукових працях загальним обсягом 5,21 д.а., в колективній монографії (автору належить 0,48 д.а.); в 8 статтях у спеціалізованих наукових фахових виданнях (частка автора 3,03 д.а.); 1 статті в інших виданнях (особистий внесок автора складає 0,19 д.а.); 19 тезах доповідей на конференціях (1,79 д.а.).

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 180 стор. комп'ютерного тексту, який включає 34 таблиці, 14 рисунків і 20 додатків. Список використаних джерел налічує 208 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету й основні завдання, предмет, об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичну та практичну цінність й особистий внесок здобувача, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження та публікації за темою.

У розділі 1 «**Теоретико-методичні основи управління розвитком підприємства**» узагальнено наукові підходи до теорії управління розвитком підприємства, за яким вдосконалено визначення категорії «розвиток підприємства» з урахуванням якісних змін у діяльності підприємства, тобто це сукупність спрямованих, інтенсивних та якісних змін економічної природи діяльності, що відбуваються на підприємстві внаслідок протиріч у внутрішньому середовищі та впливів факторів зовнішнього середовища. Обґрунтовано, що розвиток підприємства тісно поєднаний з його ресурсним потенціалом: обсяг ресурсів, якими володіє підприємство, має велике значення для зростання організації, але їх наявність не обумовлює розвитку. Зазначено, що вирішення проблем розвитку підприємства залежить від управління, оскільки результати господарювання обумовлені рівнем обґрунтованості управлінських рішень щодо

врахування умов виробництва і реалізації продукції, передбачення їх змін у майбутньому.

Управління розвитком підприємства пов'язане зі стратегіями, основними з яких є загальні стратегії: концентрованого, інтегрованого та диверсифікованого зростання. Концентроване зростання передбачає зростання в межах базового ринку підприємства і включає стратегії проникнення на ринок, розвитку ринку та розвитку продукту. Стратегія інтеграції має за мету зростання в межах індустріального ланцюга, до її складу входять стратегії реінтеграції, прямої вертикальної інтеграції та горизонтальної інтеграції. Диверсифікація передбачає проникнення в нові сфери діяльності для зміни, доповнення або заміни продукції, що вже випускається, і буває спорідненою, неспорідненою та конгломератною.

У дисертаційній роботі обґрунтовано економічний зміст розвитку як складової підвищення ефективності діяльності підприємства, а також проаналізовано шляхи розвитку підприємства: екстенсивний та інтенсивний.

В основу методик аналізу й оцінки ефективності розвитку підприємств покладено результативний критерій – ефективність діяльності. На цьому ґрунтується методика оцінки та аналізу організаційно-економічного розвитку підприємства, яка застосовує індексний аналіз, методика оцінки розвитку підприємства на основі забезпечення еталонної динаміки зміни показників підприємства з урахуванням методики збалансованості корпоративних інтересів, а також методів непараметричної статистики. Ці методики дозволяють визначити рівень розвитку хлібопекарних підприємств, але вони повинні доповнюватись комплексною оцінкою рівня розвитку означених підприємств.

Діяльність підприємств хлібопекарної галузі має такі проблеми їх розвитку, як недостатня кількість та якість сировинних ресурсів, нестача фінансових ресурсів, скорочення споживчого попиту, застаріле обладнання та технології виробництва, висока собівартість продукції внаслідок неефективного використання ресурсів.

У розділі 2 «Сучасний стан розвитку підприємств хлібопекарної галузі Автономної Республіки Крим» досліджено діяльність підприємств хлібопекарної галузі, стан їх розвитку та управління. Здійснено оцінку ресурсного потенціалу підприємств хлібопекарної галузі регіону, аналіз впливу факторів зовнішнього середовища та ресурсного потенціалу на їх розвиток.

За результатами аналізу діяльності підприємств хлібопекарної галузі АР Крим протягом 2003-2009 рр. визначено, що обсяги виробництва хлібобулочних виробів за досліджуваній період знизились на 25,7 %, тому в 2003-2004 рр. та 2008-2009 рр. діяльність підприємств була збитковою (табл. 1).

За результатами аналізу виробництва хліба та хлібобулочних виробів по містах та районах АР Крим доведено, що порівняно з 2008 р. у 2009 р. виробництво хліба та хлібобулочних виробів у багатьох районах регіону зменшується, а у великих містах зростає. Так, у 2009 р. максимальну кількість хліба та хлібобулочних виробів було вироблено в м. Сімферополь (28,6 %), мінімальну – в Чорноморському районі (0,06 %).

**Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств хлібопекарної галузі
АР Крим за 2003-2009 рр., тис. грн.**

Підприємства	Роки						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Хлібопекарні підприємства всього -	-2034,3	-2332,8	2307,3	518,4	1556,7	-13607,4	-5595,0
у т.ч.: ВАТ «Кримхліб»	-2458,0	9,0	2208,4	966,1	699,3	-12214,0	15,0
ЗАТ «С.В.Х.»	1036,9	1463,6	1735,8	1698,0	1305,4	-1237,0	-1156,0
ВАТ «Сакський комбікормовий завод»	17,0	22,4	55,5	8,2	47,2	22,0	2,0
Фірма «Восток и К»	15,3	20,2	27,8	31,4	52,3	112,8	-355,7

Оцінка розвитку підприємств хлібопекарної галузі здійснена з використанням методик, які ґрунтуються на індексному аналізі, що дозволило визначити напрями розвитку підприємства, а також здійснити інтегральні оцінки, які розглядають ступінь наближення діяльності підприємств до «золотого правила економіки», або до еталонної динаміки.

Розвиток хлібопекарних підприємств на основі методу індексного аналізу показав екстенсивний регресивний напрям розвитку ЗАТ «С.В.Х.», фірми «Восток и К», ВАТ «Сакський комбікормовий завод» і тільки ВАТ «Кримхліб» мав кращі позиції, хоча його тип розвитку був переважно екстенсивним мало прогресивним, але забезпечити ефективну діяльність підприємства, його довгострокову конкурентоздатність можливо лише при інтенсивному типі розвитку.

В дисертаційній роботі запропоновано застосувати інтегральний коефіцієнт розвитку (k), який враховує значення коефіцієнтів Кендалла та Спірмена і розраховується за формулою:

$$k = \frac{(1 + r) \cdot (1 + \tau)}{4},$$

де r – коефіцієнт кореляції Спірмена,
 τ – коефіцієнт Кендалла.

Інтегральний коефіцієнт розвитку показав, що на хлібопекарних підприємствах недостатньо інтенсивний рівень розвитку: найбільше значення коефіцієнта було в 2007 та 2009 рр. – 0,354 (табл. 2). Одночасно запропоновано розрахувати інтегральний показник збалансованості корпоративних інтересів (s), який характеризує розвиток підприємства у нерозривному зв'язку з ефективним управлінням, за формулою:

$$s = (1 - R) \cdot 100 \%,$$

де R – міра відмінності матриці фактичної динаміки показників від матриці еталонної динаміки.

Результати розрахунку за 2009 р. показали достатньо високий рівень збалансованості інтересів управлінців і власників хлібопекарних підприємств регіону (60 %), тобто існують передумови для стратегічного розвитку цих підприємств (табл. 2)

Таблиця 2

**Інтегральні показники рівня розвитку хлібопекарних підприємств
АР Крим за 2003-2009 рр.**

Показники	Роки						Межі значень показників
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Інтегральний коефіцієнт розвитку	0,275	0,285	0,350	0,354	0,166	0,354	$0 < k < 1$
Інтегральний показник збалансованості корпоративних інтересів, %	33,3	46,7	20,0	86,7	26,7	60,0	$0 < s < 100 \%$

З метою визначення ефективності використання ресурсного потенціалу хлібопекарних підприємств АР Крим у дисертаційній роботі розраховано їх рейтинг за оцінкою ресурсного потенціалу згідно з двома методичними підходами (табл. 3). Перший здійснено за матричним методом, який ґрунтується на лінійній та векторно-матричній алгебрі, а другий – на грошовій оцінці ресурсного потенціалу.

Таблиця 3

**Рейтингова оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу
хлібопекарними підприємствами АР Крим в середньому за 2003-2009 рр.**

Показники	ВАТ «Кримхліб»	ЗАТ «С.В.Х.»	ВАТ «Сакський комбікормовий завод»	Фірма «Восток и К»
За матричним методом				
Рейтингова оцінка (R^2)	3,436297	7,961539	2,46722	5,184109
Рейтинг	III	I	IV	II
За грошовою оцінкою				
Ресурсовіддача, грн./грн.	0,55	1,08	0,49	0,94
Рейтинг	III	I	IV	II

На основі рейтингової оцінки ресурсного потенціалу визначено, що високий рівень використання ресурсного потенціалу спостерігається на ЗАТ «С.В.Х.», друге місце в рейтингу обраних підприємств належить фірмі «Восток и К», третє – ВАТ «Кримхліб».

На підставі виконаних оцінок визначено, що на розвиток хлібопекарних підприємств найбільшою мірою впливають фактори зовнішнього середовища, до яких віднесено економічні, правові, науково-технічний прогрес, соціально-демографічні, рівень споживання продукції, рівень ресурсозабезпеченості галузі, конкурентоспроможність підприємств галузі, інновативність галузі.

Для визначення впливу ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства на показники рівня його розвитку здійснено кореляційно-

регресійний аналіз, який включає дві моделі. У першій моделі залежною змінною (\hat{Y}) є сума чистого прибутку, до якої включено п'ять пояснюючих змінних (x_i), що є показниками ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства: коефіцієнт автономії (x_1); продуктивність праці, тис. грн./чол. (x_2); фондвіддача (x_3); відношення витрат на одиницю продукції, тис. грн./т (x_4); коефіцієнт реальної вартості майна (x_5). За результатами обчислення отримано дві моделі.

Перша модель:

$$\hat{Y} = -4090,36 + 3187,50 \cdot x_1 - 5,64 \cdot x_2 + 158,76 \cdot x_3 - 613,18 \cdot x_4 + 5832,29 \cdot x_5$$

В другій моделі залежною змінною (\hat{Y}) обрано інтегральний коефіцієнт розвитку і до п'яти обраних факторних ознак додано рентабельність продукції, % (x_6) та рентабельність власного капіталу, % (x_7).

Друга модель:

$$\hat{Y} = 0,3995 + 0,1139 \cdot x_1 + 0,000053 \cdot x_2 - 0,0015 \cdot x_3 - 0,0018 \cdot x_4 - 0,1761 \cdot x_5 + 0,0116 \cdot x_6 + 0,0004 \cdot x_7$$

За першою моделлю, значення множинного коефіцієнта кореляції становить 0,557, що вказує на середній прямий зв'язок між ознаками; множинний коефіцієнт детермінації дорівнює 31 %, це характеризує залежність величини чистого прибутку хлібопекарних підприємств від ефективності використання ними ресурсного потенціалу. В другій моделі множинний коефіцієнт кореляції дорівнює 0,706, а величина інтегрального коефіцієнту розвитку залежить від ефективності використання ресурсного потенціалу на 49,9 % (табл. 4).

Таблиця 4

Показники кореляційної залежності впливу ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства на показники рівня його розвитку

Показники	Перша модель	Друга модель
Множинний коефіцієнт кореляції, r	0,557	0,706
Множинний коефіцієнт детермінації, r^2	0,310	0,499
Фактичне значення F-критерію Фішера, F_f	2,609	3,127
Критичне значення F-критерію Фішера	2,55	2,46
p-значення фактичне	0,046	0,019
p-значення критичне	0,05	0,05

Результати аналізу промислових підприємств хлібопекарної галузі АР Крим дозволили зробити висновок, що в їх розвитку переважає екстенсивний напрямок.

У розділі 3 «Вдосконалення управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі» обґрунтовано, що розвиток підприємств хлібопекарної галузі потребує інтенсивного напрямку на основі зростання ресурсвіддачі, інвестиційно-інноваційної діяльності, поліпшення організації виробництва та праці.

Запропоновано шляхи підвищення ефективності діяльності хлібопекарних підприємств, які сприятимуть їх розвитку. Інтенсивність розвитку хлібопекарних

підприємств визначається на основі кількісної характеристики змін, які на них відбулись. Індикаторами змін діяльності хлібопекарного підприємства в дисертаційній роботі обрано показники, що об'єднані у чотири групи: ресурсного забезпечення, зовнішніх результатів діяльності, інноваційно-інвестиційної діяльності, управління підприємством. Масштаб розвитку хлібопекарних підприємств визначено на основі трьох показників його діяльності: величини валового доходу, чисельності працівників та частки доданої вартості у виручці від реалізації продукції підприємства. Рівень інтенсивності та масштаби розвитку хлібопекарних підприємств розраховано на основі критерію бажаності Харрінгтона, який є універсальним для оцінювання будь-яких результатів з перерахуванням за універсальною шкалою бажаності (0...1) на основі експоненційної трансформації, що спрощує інтерпретацію одержаних результатів, робить їх порівнюваними. Визначений інтегральний показник інтенсивності розвитку показує кількість та глибину змін у стані підприємства за певний проміжок часу, та інтегральний показник масштабу розвитку, що характеризує розмір підприємства в часі та просторі. З метою визначення взаємозв'язку між інтенсивністю та масштабами розвитку підприємства обчислено показники: щільності розвитку підприємства, який характеризує відносну силу змін відповідно до розміру й абсолютних результатів діяльності підприємства; результативність розвитку, який є опосередкованою характеристикою результату розвитку підприємства.

Інтегральний показник інтенсивності розвитку хлібопекарних підприємств (P) розраховано за формулою:

$$P = d_p; \quad d_p = \exp(-\exp(-P')),$$

де d_p – часткова функція бажаності для інтегрального показника інтенсивності розвитку;

P' - проміжне трансформоване значення показника.

Інтегральний показник масштабу розвитку підприємств хлібопекарної галузі (M) обчислено за формулою:

$$M = D_M; \quad D_M = \sqrt[3]{d_{DP} \cdot d_{NP} \cdot d_{CDV}},$$

де D_M – узагальнена функція бажаності на основі критеріїв валового доходу, чисельності працівників, частки доданої вартості у виручці від реалізації продукції;

d_{DP} – критерій валового доходу;

d_{NP} – критерій чисельності працівників;

d_{CDV} – критерій частки доданої вартості у виручці від реалізації продукції.

Динаміка інтегральних показників інтенсивності та масштабу розвитку по досліджуваним підприємствам хлібопекарної галузі наведена в табл. 5.

Динаміка інтегральних показників інтенсивності та масштабу розвитку хлібопекарних підприємств АР Крим

Підприємства	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Інтенсивність розвитку</i>						
ВАТ «Кримхліб»	0,375	0,822	0,467	0,477	0,447	0,395
ЗАТ «С.В.Х.»	0,527	0,384	0,300	0,269	0,530	0,476
ВАТ «Сакський комбікормовий завод»	0,240	0,774	0,410	0,763	0,281	0,343
Фірма «Восток і К»	0,356	0,354	0,254	0,323	0,103	0,396
<i>Масштаби розвитку</i>						
ВАТ «Кримхліб»	0,839	0,803	0,863	0,889	0,907	0,888
ЗАТ «С.В.Х.»	0,525	0,547	0,562	0,530	0,425	0,368
ВАТ «Сакський комбікормовий завод»	0,362	0,422	0,565	0,545	0,576	0,543
Фірма «Восток и К»	0,364	0,395	0,415	0,448	0,499	0,381

Допоміжними показниками розвитку хлібопекарних підприємств є щільність розвитку (Cl), який показує відносну силу змін відповідно до розміру й абсолютних результатів діяльності підприємства, та результативність розвитку (Wo), що означає спроможність підприємства досягати мети з максимальною корисністю. Ці показники розраховано за формулами:

$$\text{щільність розвитку: } Cl = P/M;$$

$$\text{результативність розвитку: } Wo = P \cdot M.$$

Аналіз динаміки щільності розвитку обраних хлібопекарних підприємств показав, що ВАТ «Кримхліб» недостатньо інтенсивно розвивається порівняно з масштабами його розвитку – середня щільність розвитку за досліджуваний період склала 0,592. Максимально використовують існуючі можливості для розвитку ВАТ «Сакський комбікормовий завод» (1,294), фірма «Восток и К» (0,817) та ЗАТ «С.В.Х.» (0,789). Аналіз результативності розвитку хлібопекарних підприємств Криму показав, що в середньому вони спроможні досягати поставлених цілей лише на 10,8-41,7%: найбільші можливості у ВАТ «Кримхліб» (0,417), найменші – у фірми «Восток и К» (0,108).

В результаті дослідження діяльності підприємств хлібопекарної галузі запропоновано заходи щодо підвищення ефективності управління їх розвитком.

Для стратегічного вибору напрямків розвитку підприємств нами запропоновано модель, яка представлена на рис. 1.

У моделі вісь абсцис – це інтенсивність розвитку, вісь ординат – масштаби розвитку. Шкала інтенсивності розвитку розділена на п'ять зон від нуля до одиниці. Максимальне наближення коефіцієнтів до 1 показує збільшення можливостей підприємства щодо розвитку.

Масштаб розвитку	Дуже значний	1 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого; - інтегрованого; - диверсифікованого (спорідненого, неспорідненого)	2 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого; - інтегрованого; - диверсифікованого (спорідненого, неспорідненого)	3 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого; - інтегрованого; - диверсифікованого (спорідненого)	10 <i>Стратегія стабілізації</i> <i>Стратегія скорочення:</i> -відсікання зайвого; -зменшення	11 <i>Стратегія скорочення:</i> -відсікання зайвого; -зменшення; -ліквідації
	Значний	4 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого; - інтегрованого; - диверсифікованого (спорідненого, неспорідненого)	5 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого; - інтегрованого; - диверсифікованого (спорідненого, неспорідненого)	6 <i>Стратегія зростання:</i> -концентрованого (розвитку ринку, продукту); - інтегрованого; - диверсифікованого (спорідненого)	12 <i>Стратегія стабілізації</i> <i>Стратегія скорочення:</i> - зменшення	13 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації
	Незначний	7 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого; - інтегрованого (вертикального); - диверсифікованого (спорідненого)	8 <i>Стратегія зростання:</i> - концентрованого (розвитку ринку, продукту); -інтегрованого (вертикального); - диверсифікованого (спорідненого)	9 <i>Стратегія зростання:</i> -концентрованого (розвитку ринку, продукту); - інтегрованого (вертикального)	14 <i>Стратегія стабілізації</i> <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення	15 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації
	Вкрай незначний	16 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації	17 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації	18 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації	19 <i>Стратегія ліквідації</i>	20 <i>Стратегія ліквідації</i>
	Критичний	21 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації	22 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації	23 <i>Стратегія скорочення:</i> -зменшення; -ліквідації	24 <i>Стратегія ліквідації</i>	25 <i>Стратегія ліквідації</i>
		Революційний розвиток	Еволюційний розвиток	Низька інтенсивність розвитку	Регрес у розвитку	Криза / банкрутство
Інтенсивність розвитку						

Рис. 1. Модель стратегічного вибору напрямів розвитку хлібопекарного підприємства

Використання моделі стратегічного вибору напрямів розвитку хлібопекарного підприємства дозволяє визначити оптимальну стратегію управління розвитком на основі системи оціночних показників, які показують рівень розвитку підприємств хлібопекарної галузі.

З метою підвищення ефективності управління розвитком на підприємствах хлібопекарної промисловості запропоновано схему процесу вибору стратегії розвитку підприємства, яка включає такі складові: цільовизначення, інформаційну, аналітичну, оцінку розвитку підприємства та вибір стратегії розвитку підприємства.

Стратегія розвитку підприємств хлібопекарної промисловості сформована на засадах їх інноваційного розвитку і дозволить підвищити ефективність діяльності підприємств.

У дисертаційній роботі запропоновано модель управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі, яка включає взаємопов'язані елементи, такі як стратегія розвитку підприємства, фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, методи управління, показники оцінки ефективності діяльності, напрями розвитку підприємства, завдяки чому мета діяльності підприємства може бути досягнута.

За результатами проведення дисертаційного дослідження визначено, що ефективний розвиток досягається за умови, що хлібопекарні підприємства переходять на інтенсивний тип розвитку, тобто отримують прибуток за рахунок активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, поліпшення організації виробництва та праці.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження узагальнено теорію управління розвитком підприємства та здійснено вирішення актуальної наукової проблеми управління розвитком хлібопекарних підприємств, що дозволило сформулювати такі висновки:

1. Визначено економічну категорію «розвиток підприємства», яка є сукупністю спрямованих інтенсивних та якісних змін економічної природи, що відбуваються внаслідок виникнення протиріч у внутрішньому середовищі та впливів факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства. Управління розвитком підприємства – процес, спрямований на досягнення цілей підприємства та пов'язаний з інтенсивними і якісними змінами на підприємстві.

2. Визначено, що оцінка розвитку підприємства здійснюється за методичними підходами, в основу яких покладено метод індексного аналізу, методики оцінки розвитку підприємства на основі методів непараметричної статистики, методики збалансованості корпоративних інтересів. Оцінка ефективності розвитку підприємства здійснюється за показниками: валовий, операційний та чистий прибуток, виручка від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, вартість власного капіталу, вартість сукупних активів, середньооблікова чисельність штатних працівників.

3. Діяльність підприємств хлібопекарної галузі АР Крим у 2003-2004 рр. та 2008-2009 рр. була збитковою. Обсяги виробництва хлібобулочних виробів за досліджуваний період знизились на 25,7 %.

За результатами оцінки розвитку хлібопекарних підприємств на основі методу індексного аналізу встановлено, що екстенсивний регресивний напрям розвитку мають: ЗАТ «С.В.Х.», фірма «Восток и К», ВАТ «Сакський комбікормовий завод»; ВАТ «Кримхліб» має переважно екстенсивний мало прогресивний тип розвитку.

Застосування інтегрального коефіцієнта при здійсненні аналізу розвитку підприємства дало можливість встановити відсутність інтенсивного розвитку хлібопекарних підприємств АР Крим.

За даними аналізу інтегрального показника збалансованості корпоративних інтересів встановлено, що у 2009 р.:

- на ВАТ «Кримхліб» досягнуто високого рівня збалансованості інтересів управлінців та власників, що свідчить про наявність передумов стратегічного розвитку;

- ВАТ «Сакський комбікормовий завод» мав рівень збалансованості інтересів нижче середнього;

- ЗАТ «С.В.Х.» – низький рівень збалансованості інтересів;

- на фірмі «Восток и К» баланс інтересів відсутній.

Визначено, що тенденції розвитку підприємств є негативними, забезпечити їх ефективну діяльність та довгострокову конкурентоздатність можливо тільки за інтенсивним типом розвитку.

4. Запропоновано використовувати в системі оцінки розвитку хлібопекарних підприємств методику оцінки рівня розвитку підприємств хлібопекарної галузі на основі узагальненої функції бажаності Харрінгтона, в основу якої покладено ідею перетворення натуральних значень окремих відкликів у безрозмірну шкалу бажаності та пріоритетності. За результатами аналізу динаміки інтегрованого показника інтенсивності розвитку встановлено, що рівень інтенсивного розвитку був максимальним на ВАТ «Кримхліб» у 2005 р., а у фірми «Восток и К» спостерігався кризовий стан у 2008 р.; значний масштаб розвитку має ВАТ «Кримхліб», а на інших досліджуваних підприємствах він є незначним. За аналізом динаміки щільності розвитку визначено, що ВАТ «Кримхліб» недостатньо інтенсивно розвивається порівняно з масштабами його розвитку – середня щільність розвитку за досліджуваний період склала 0,592. Максимально використовують існуючі можливості для розвитку ВАТ «Сакський комбікормовий завод» (1,294), фірма «Восток и К» (0,817) і ЗАТ «С.В.Х.» (0,789). Як показав аналіз результативності розвитку, досліджувані хлібопекарні підприємства Криму спроможні досягати поставлених цілей в середньому на 10,8-41,7%.

5. Стратегія розвитку підприємств хлібопекарної промисловості сформована на засадах їх інноваційного розвитку і дозволить підвищити ефективність діяльності цих підприємств.

6. Для підвищення ефективності управління розвитком на підприємствах хлібопекарної промисловості запропоновано схему процесу вибору стратегії розвитку підприємства, яка включає наступні складові: цільовизначення, інформаційну, аналітичну, оцінку розвитку підприємства та вибір стратегії розвитку підприємства.

7. Запропоновано модель стратегічного вибору напрямів розвитку хлібопекарного підприємства на основі матричного підходу, яка є двовимірною (вісь абсцис – інтенсивність розвитку, вісь ординат – масштаб розвитку), що дозволяє визначити рівень ефективності управління та вибір стратегії розвитку цих підприємств.

8. На основі вивчення та узагальнення управління розвитком хлібопекарних підприємств запропоновано модель управління розвитком підприємств

хлібопекарної галузі, яка включає взаємопов'язані елементи: стратегію розвитку підприємства, фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, методи управління, показники оцінки ефективності діяльності, напрями розвитку підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективна монографія

1. Модель розвитку галузей економіки України / за ред. д-ра екон. наук С. О. Гуткевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 148-153 (особистий внесок здобувача: 0,19 д.а.); – С. 237-243 (особистий внесок здобувача: 0,29 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Дунда С. П. Знання як стратегічний ресурс організації / С. П. Дунда // Проблеми стійкого соціально-економічного розвитку України. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2006. – № 730. – С. 79-82 (0,33 д.а.).

3. Дунда С. П. Роль трудових ресурсів в ефективному функціонуванні ресурсного потенціалу підприємства / С. П. Дунда // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2007. – № 23. – С. 18 - 20 (0,35 д.а.).

4. Дунда С. П. Роль фінансових ресурсів у формуванні інтенсивного типу розвитку підприємства / С. П. Дунда // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: зб. наук. праць. – Острого: Національний університет «Острозька академія», 2007. – Вип. 9, ч. 2. – С. 202-207 (0,34 д.а.).

5. Дунда С. П. Продуктивність праці як результативний показник ефективності виробництва в аграрних підприємствах АР Крим / С. П. Дунда // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2008. – № 27. – С. 43-45 (0,27 д.а.).

6. Дунда С. П. Проблеми та перспективи розвитку хлібопекарних підприємств АР Крим / С. П. Дунда // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: зб. наук. праць. – Луцьк: Луцький національний технічний університет. – 2010. – Вип. 7 (26), ч. 1. – С. 357 – 363 (0,36 д.а.).

7. Дунда С. П. Оцінка розвитку хлібопекарних підприємств АР Крим / С. П. Дунда // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2011. – № 39. – С. 137 – 140 (0,29 д.а.).

8. Дунда С. П. Стратегічний вибір напрямів розвитку хлібопекарних підприємств [Електронний ресурс] / С. П. Дунда // Ефективна економіка. – 2011. – № 9. – Режим доступу до журн.:

<http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=691> (0,51 д.а.).

9. Дунда С. П. Стратегічні підходи до управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі / С. П. Дунда // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 18. – С.75 – 77 (0,30 д.а.).

Статті в інших виданнях:

10. Гуткевич С. О. Консалтинг як інструмент розвитку підприємства / С. О. Гуткевич, С. П. Дунда / Комунікативний менеджмент в політиці : зб. наук. праць за ред. С. О. Гуткевич, І. Г. Оніщенко. – К. : Вид-во НАКККіМ, 2010. – С. 20 – 25 (0,27 д.а.; особистий внесок: досліджено вплив консалтингу на розвиток підприємства, обґрунтовано необхідність управлінського консультування для підвищення ефективності діяльності підприємства – 0,19 д.а.).

Тези доповідей:

11. Дунда С. П. Сутність та склад ресурсів підприємства / С. П. Дунда : зб. наук. праць XII Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесу: Проблеми науки, практики та освіти»], (Київ, 23-24 листопада 2006 р.) / редкол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – Т. 2. – С. 151 – 152 (0,12 д.а.).

12. Дунда С. П. Сутність матеріальних ресурсів та їх класифікація / С. П. Дунда : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. [«Наука та практика – 2007»], (Полтава, 11-15 лютого 2007 р.) / Громад. асоц. «Аграрна наука та практика», Полтавськ. держ. аграр. акад. – Полтава, 2007. – С. 76 – 78 (0,17 д.а.).

13. Dunda S. Estimate of the Crimean agrarian enterprises resources potential / S. Dunda : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. [«Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку»], (Київ, 23 березня 2007 р.) / редкол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – С. 87 – 89 (0,09 д.а.).

14. Дунда С. П. Структура ресурсного потенціалу підприємств АПК / С. П. Дунда : матер. 73-ї наук. конф. молод. учен., аспір. і студ. [«Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті»], (Київ, 23-24 квітня 2007 р.) / М-во науки і освіти Укр., Нац. ун-т харч. технол. – К. : НУХТ, 2007. – С. 68 (0,03 д.а.).

15. Дунда С. П. Природні ресурси як складова ресурсного потенціалу підприємства / С. П. Дунда : зб. матер. X Всеукр. наук.-практ. конф. [«Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах Європейської інтеграції»], (Київ, 16-18 травня 2007 р.) / редкол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – Т.2. – С. 66 – 67 (0,07 д.а.).

16. Дунда С. П. Тенденції розвитку трудового потенціалу аграрних підприємств АР Крим / С. П. Дунда : зб. матер. XI Всеукр. наук.-практ. конф. [«Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції»], (Київ, 14-16 травня 2008 р.) / редкол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – Т. 2. – С. 103 – 104 (0,07 д.а.).

17. Дунда С. П. Інформація як специфічний ресурс підприємства / С. П. Дунда : матер. XIV Міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі: Проблеми науки, практики і освіти»], (Київ, 27 листопада 2008 р.) / редкол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – Т. 2. – С. 45 – 47 (0,11 д.а.).

18. Дунда С. П. Класифікація ресурсів підприємства / С. П. Дунда : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. [«Проблеми економіки підприємств у сучасних умовах»], (Київ, 19-20 березня 2009 р.) / М-во освіти і науки Укр., М-во агропром. політ. Укр., Нац. ун-т харч. технол. – К. : НУХТ, 2009. – С. 82 (0,09 д.а.).

19. Дунда С. П. Особливості земельних ресурсів як засобу виробництва / С. П. Дунда : тези доп. 75-ї наук. конф. молод. уч., аспір і студ. [«Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI ст.»], (Київ, 13-14 квітня 2009 р.) / М-во освіти і науки Укр., Нац. ун-т харч. технол. – К. : НУХТ, 2009. – Ч. 1. – С. 78 (0,03 д.а.).

20. Дунда С. П. Ефективність ресурсного потенціалу підприємства / С. П. Дунда : зб. матер. XII Всеукр. наук.-практ. конф. [«Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції»], (Київ, 13-15 травня 2009 р.) / редкол.: І. І. Тимошенко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – Т. 2. – С. 73-75 (0,13 д.а.).

21. Дунда С. П. Економічна сутність розвитку підприємства / С. П. Дунда : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. студ., аспір. і мол. учен. [«Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України»], (Київ, 10 березня 2010 р.) / за ред. С. О. Гуткевич, Т. Л. Мостенської. – К. : НАКККіМ, 2010. – С. 239 – 240 (0,09 д.а.).

22. Дунда С. П. Характерні особливості виробництва продукції хлібопекарних підприємств / С. П. Дунда : тези доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. [«Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах»], (Київ, 13-14 травня 2010 р.) / М-во освіти і науки Укр., М-во агропром. політ. укр., нац. ун-т харч. технол. – К. : НУХТ, 2010. – Ч. 2. – С. 9 (0,10 д.а.).

23. Дунда С. П. Малі підприємства в хлібопекарній промисловості / С. П. Дунда : матер. наук.-практ. конф. (у заочній формі) [«Малий та середній агробізнес у системі фінансів підприємств»] / Нац. акад. аграр. наук Укр., Нац. наук. центр «Інст. аграр. екон.». – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – С. 8 – 10 (0,12 д.а.).

24. Дунда С. П. Роль інформаційних ресурсів у розвитку підприємства / С. П. Дунда : матер. міжнар. інтернет-конф. [«Структурні зміни в економіці та освіті під впливом інформаційно-комунікаційних технологій»], (13-14 червня 2010 р.). – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010. – С. 84 – 86 (0,14 д.а.).

25. Дунда С. П. Борошномельні підприємства як фактор розвитку хлібопекарних підприємств / С. П. Дунда : матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. студ., асп. і мол. учен. [«Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України»], (Київ, 17-19 лютого 2011 р.) / М-во освіти і науки, мол. та спорту Укр., Нац. ун-т харч. технол., Запоріз. нац. ун-т., Житом. держ. технолог. ун-т, Нац. акад. кер. кадр. культ. і мист. – К. : НУХТ, 2011. – Ч. 3. – С. 15 – 16 (0,11 д.а.).

26. Дунда С. П. Ефективність діяльності хлібопекарних підприємств АР Крим / С. П. Дунда : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. викл., аспір. і студ. [«Маркетинг на міжнародних ринках товарів і послуг: глобальні аспекти»], (м. Банська Бистриця, Словаччина, 21-23 лютого 2011 р.). – Донецьк : ДНУ ЕТ, 2011. – Т. 1. – С. 79 – 80 (0,11 д.а.).

27. Дунда С. П. Структура виробництва хліба та хлібобулочних виробів в АР Крим / С. П. Дунда : програма і матер. 77-ї наук. конф. Мол. учен., аспір. і студ. [«Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті»], (Київ, 11-12 квітня 2011 р.) / М-во освіти і науки Укр., Нац. ун-т харч. технол. – К. : НУХТ, 2011 р. – С. 159 – 160 (0,04 д.а.).

28. Дунда С. П. Стан майнового потенціалу хлібопекарних підприємств АР Крим / С. П. Дунда : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і мол. учен. [«Актуальні проблеми розвитку соціально-економічних систем»], (Бердянськ, 18-19 квітня 2011 р.) / М-во освіти і науки, мол. та спорту Укр., Бердян. ун-т мен-ту і бізнесу. – Донецьк : Вид-во «Донбас», 2011. – С. 103 – 104 (0,11 д.а.).

29. Дунда С. П. Вплив факторів зовнішнього середовища на розвиток хлібопекарних підприємств / С. П. Дунда : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. [«Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах»], (Київ, 19-21 травня 2011 р.) / М-во освіти і науки Укр., Нац. ун-т харч. технол. – К. : НУХТ, 2011. – С. 249 – 250 (0,06 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Дунда С.П. Управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет харчових технологій, Київ, 2011.

В дисертаційній роботі наведені теоретико-методичні основи управління розвитком підприємств, проведено аналіз діяльності підприємств хлібопекарної галузі Автономної Республіки Крим, обґрунтовані напрями їх ефективного розвитку на основі визначення показників інтенсивності та масштабів розвитку, що дозволяє визначити стратегію розвитку хлібопекарного підприємства.

В роботі здійснено узагальнення теоретичних основ щодо визначення розвитку підприємства та його управління, що дозволило обґрунтувати авторську позицію та дати визначення цих понять. Дано оцінку ресурсного потенціалу підприємств хлібопекарної галузі, визначено фактори впливу на їх розвиток. Визначено особливості управління розвитком підприємств хлібопекарної галузі, запропоновано схему процесу вибору стратегії розвитку, розроблено модель стратегічного вибору напрямів розвитку хлібопекарного підприємства. Запропоновано модель управління розвитком підприємства хлібопекарної галузі для підвищення його ефективності й отримання економічного та соціального ефекту.

Ключові слова: розвиток підприємства, управління розвитком підприємства, підприємства хлібопекарної галузі, модель управління розвитком, стратегії розвитку, модель стратегічного вибору напрямів розвитку.

АННОТАЦИЯ

Дунда С.П. Управление развитием предприятий хлебопекарной отрасли. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет пищевых технологий Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Киев, 2011.

В диссертационной работе даны теоретико-методические основы управления развитием предприятий, проведен анализ деятельности предприятий хлебопекарной отрасли Автономной Республики Крым, обоснованы направления их эффективного развития на основе определения показателей интенсивности и масштабов развития, позволяющих определить стратегию развития хлебопекарного предприятия.

Развитие предприятия определяется как совокупность интенсивных и качественных изменений экономической природы деятельности, происходящей на предприятии вследствие противоречий во внутренней среде и влияния факторов внешней среды.

В диссертации рассмотрены методы и показатели оценки эффективности развития предприятия на основе метода индексного анализа, методов непараметрической статистики, методики сбалансированности корпоративных интересов, что в совокупности позволяет определить уровень развития хлебопекарных предприятий. Оценка эффективности развития предприятия осуществляется на основе показателей: валовая, операционная и чистая прибыль, выручка от реализации продукции, себестоимость реализованной продукции, стоимость собственного капитала, стоимость совокупных активов, среднеучётная численность штатных работников.

Дана оценка ресурсного потенциала хлебопекарных предприятий Автономной Республики Крым.

На основе анализа определено влияние факторов внешней среды на уровень развития предприятий хлебопекарной отрасли. Корреляционно-регрессионный метод позволил определить влияние эффективности использования ресурсного потенциала хлебопекарных предприятий на показатели уровня их развития и построить модели множественной регрессии.

Для повышения эффективности управления предприятиями хлебопекарной отрасли предложены основные пути их развития, определенные с помощью интегральных показателей уровня интенсивности и масштабов развития этих предприятий, и рассчитанные на основе критерия желательности Харрингтона.

Модель стратегического выбора направлений развития хлебопекарного предприятия дает возможность определить стратегию его развития.

Для повышения эффективности управления развитием на предприятиях хлебопекарной промышленности предложена схема процесса выбора стратегии развития предприятия, включающая такие составляющие: целеполагание,

информационная, аналитическая, оценка развития предприятия, выбор стратегии развития предприятия.

Предложена модель управления развитием предприятий хлебопекарной отрасли, включающая взаимосвязанные элементы, такие как стратегия развития предприятия, факторы внешней и внутренней среды, методы управления, показатели оценки эффективности деятельности, направления развития предприятия.

Ключевые слова: развитие предприятия, управление развитием предприятия, предприятия хлебопекарной отрасли, модель управления развитием, стратегии развития, модель стратегического выбора направлений развития.

ANNOTATION

Dunda S. P. Management development of the bread-making enterprises. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of economic sciences, speciality 08.00.04 - Economics and Business Administration (by types of the economic activity). - National University of Food Technologies, Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine, Kyiv, 2011.

The thesis covers theoretical and methodological principles of management development of the enterprises, analysis of enterprises activities of the Crimean bread-making industry were done, according to the indexes of intensity and scales of development can give strategy development of bread-making enterprises which were explained the branches of their effective development.

Generalization of theoretical approaches in relation to the determination of enterprise development, their management development which give an opportunity to overview authorial position and give determination of these definitions. The estimation development and resource potential of the bread-making enterprises is executed, factors which influence on their development are certain.

The features of management development of the bread-making enterprises are certain, model of strategies' choice of development trends of the bread-making enterprises' are developed. Bread-making enterprises' management development model for increasing their activities and economic and social effects undertaking are given.

Keywords: development of enterprise, management development of enterprise, enterprises of the bread-making industry, management development model, strategies of development, model of strategies' choice of development trends.